

**PLASTIK IFLOSLANISHI VA UNING O'ZBEKISTON EKOTIZIMIGA TA'SIRI**

Burxonjonova Dilnura Narimon qizi

Namangan prezident maktabi 8-sinf o'quvchisi

**Annotatsiya:**

Plastik ifloslanishi bugungi kunda global miqyosdagi eng jiddiy ekologik muammolardan biridir. Ushbu maqolada plastik chiqindilarning O'zbekiston ekotizimiga ta'siri va uning oqibatlari ko'rib chiqilgan. Maqolada plastik chiqindilarning suv havzalari, cho'llar va tuproq unumdorligiga ta'siri, shuningdek, inson salomatligiga ko'rsatadigan salbiy ta'sirlari tahlil qilingan. Plastik ifloslanishini kamaytirish va uning oldini olish uchun qayta ishlash, qonuniy tartibga solish va jamoatchilikni xabardor qilish kabi yechimlar taklif etilgan. Maqola plastik ifloslanishi muammosini hal qilish bo'yicha amaliy chora-tadbirlarni ishlab chiqishga qaratilgan tadqiqotlar uchun asos bo'lishi mumkin.

**Kalit so'zlar:** plastik ifloslanishi, ekotizim, suv havzalari, cho'llar, tuproq unumdorligi, mikroplastiklar, qayta ishlash, atrof-muhitni muhofaza qilish.

**PLASTIC POLLUTION AND ITS IMPACT ON THE ECOSYSTEM OF UZBEKISTAN****Annotation:**

Plastic pollution is one of the most serious environmental issues on a global scale today. This article examines the impact of plastic waste on the ecosystem of Uzbekistan and its consequences. The article analyzes the effects of plastic waste on water bodies, deserts, and soil fertility, as well as its negative impacts on human health. Solutions such as recycling, legal regulation, and raising public awareness are proposed to reduce and prevent plastic pollution. The article can serve as a basis for research aimed at developing practical measures to address the problem of plastic pollution.

**Keywords:** plastic pollution, ecosystem, water bodies, deserts, soil fertility, microplastics, recycling, environmental protection.

**ЗАГРЯЗНЕНИЕ ПЛАСТИКОМ И ЕГО ВЛИЯНИЕ НА ЭКОСИСТЕМУ УЗБЕКИСТАНА****Аннотация:**

Загрязнение пластиком является одной из самых серьезных экологических проблем в мире на сегодняшний день. В данной статье рассматривается влияние пластиковых

отходов на экосистему Узбекистана и его последствия. В статье анализируется воздействие пластиковых отходов на водные объекты, пустыни и плодородие почвы, а также их негативное влияние на здоровье человека. Предложены решения, такие как переработка, правовое регулирование и повышение осведомленности общественности, для сокращения и предотвращения загрязнения пластиком. Статья может служить основой для исследований, направленных на разработку практических мер по решению проблемы загрязнения пластиком.

**Ключевые слова:** загрязнение пластиком, экосистема, водные объекты, пустыни, плодородие почвы, микропластик, переработка, охрана окружающей среды.

### **Kirish (Introduction)**

Plastik ifloslanishi bugungi kunda global miqyosdagi eng jiddiy ekologik muammolardan biridir. Plastik chiqindilar tabiiy muhitga, xususan suv havzalari, tuproq va cho'llarga katta zarar yetkazmoqda. O'zbekiston ham bu muammodan xoli emas. Mamlakatimizda plastik chiqindilarning ko'payishi va ularning to'g'ri yo'l bilan yo'q qilinmasligi ekologik muammolarni keltirib chiqarmoqda. Ushbu maqolada plastik ifloslanishining O'zbekiston ekotizimiga ta'siri va uning oqibatlarini haqida fikr yuritiladi.

### **Plastik chiqindilarning tabiiy muhitga ta'siri (Methods)**

Plastik chiqindilar suv havzalariga, cho'llarga, tuproq unumdorligiga va inson salomatligiga ta'siri katta.

O'zbekiston hududida Amudaryo, Sirdaryo kabi yirik daryolar mavjud bo'lib, ular mamlakatimiz uchun hayotiy ahamiyatga ega. Biroq, plastik chiqindilar daryolarga tashlanib, suv ifloslanishiga olib kelmoqda. Plastik qoplar, idishlar va boshqa chiqindilar suv oqimiga aralashib, suv havzalarini ifloslantiradi. Bu nafaqat suvda yashovchi organizmlar, balki suvdan foydalanadigan odamlar uchun ham xavflidir. Plastik chiqindilar suvda uzoq vaqt saqlanib qoladi va ularning parchalanishi yuz yillarni oladi. Natijada, suvda zararli kimyoviy moddalar tarqalib, baliqlar va boshqa suv hayvonlari zaharlanishi mumkin.

O'zbekiston hududining katta qismini cho'llar egallaydi. Cho'llarda plastik chiqindilar, ayniqsa polietilen qoplar, keng tarqalgan. Bu chiqindilar shamol bilan birga harakatlanib, cho'l ekotizimiga zarar yetkazadi. Plastik chiqindilar cho'l hayvonlari, masalan, sudralib yuruvchilar va kemiruvchilar uchun xavflidir. Ular plastikni ovqat deb bilib yutishi yoki ularga o'ralib qolishi mumkin, bu esa ularning o'limiga olib keladi. Bundan tashqari, plastik chiqindilar cho'l o'simliklarining o'sishiga to'sqinlik qiladi, bu esa cho'l ekotizimining buzilishiga sabab bo'ladi.

Plastik chiqindilar tuproqqa aralashib, uning unumdorligini pasaytiradi. Plastik materiallar tuproqda parchalanishi uchun yuz yillar kerak bo'ladi va bu jarayon davomida zararli

kimyoviy moddalar chiqaradi. Bu moddalar tuproq mikroorganizmlariga zarar yetkazib, tuproqning biologik faolligini pasaytiradi. Natijada, qishloq xo'jaligi mahsulotlarining hosildorligi kamayadi, bu esa oziq-ovqat xavfsizligiga tahdid soladi.

Plastik chiqindilar tabiiy muhitni ifloslantirish bilan birga inson salomatligiga ham jiddiy ta'sir ko'rsatadi. Plastik materiallarning parchalanishi natijasida chiqadigan mikroplastiklar suv va oziq-ovqat zanjiriga kirib, inson organizmiga yetib keladi. Bu esa turli xil kasalliklar, jumladan, saraton, immunitet tizimining zaiflashishi va boshqa salomatlik muammolariga olib kelishi mumkin.

### **Yechimlar va tavsiyalar (Results)**

Plastik chiqindilarni qayta ishlash orqali ularni qayta ishlatish mumkin. Bu esa tabiiy resurslarni tejash va ifloslanishni kamaytirishga yordam beradi.

Plastik chiqindilarni kamaytirish va ularni to'g'ri yo'l bilan yo'q qilishni ta'minlash uchun qat'iy qonunlar va qoidalar joriy etilishi kerak.

Plastik ifloslanishining oqibatlarini haqida jamoatchilikni xabardor qilish va ularni atrof-muhitni muhofaza qilishga jalb qilish muhimdir. Bu jarayon bir necha bosqichda amalga oshirilishi mumkin: ma'lumot tarqatish, ta'lim dasturlari, ijtimoiy loyihalar va kampaniyalar, namoyishlar va ko'rgazmalar, hamkorlik va ko'mak, ijtimoiy mas'uliyatni oshirish.

Plastik ifloslanishi muammosi haqida ma'lumotni keng tarqatish uchun ommaviy axborot vositalari, ijtimoiy tarmoqlar va mahalliy targ'ibot kampaniyalaridan foydalanish mumkin. Masalan, televidenie, radio, gazetalar va onlayn platformalar orqali plastik chiqindilarning tabiat va inson salomatligiga ta'siri haqida qisqa va tushunarli ma'lumotlar tarqatilishi kerak. Maktablar, litseylar va oliy o'quv yurtlarida atrof-muhitni muhofaza qilish bo'yicha maxsus dasturlar va seminarlar tashkil etish orqali yoshlarni plastik ifloslanishi muammosi haqida xabardor qilish mumkin. Bu yosh avlodni atrof-muhitni muhofaza qilishga jalb qilishning samarali usullaridan biridir.

Mahalliy hamjamiyatlar, nodavlat tashkilotlar va hukumat organlari tomonidan plastik chiqindilarni kamaytirishga qaratilgan ijtimoiy loyihalar va kampaniyalar tashkil etilishi mumkin. Masalan, "Plastiksiz kun", "Yashil shahar" kabi loyihalar orqali aholini plastikdan voz kechishga va qayta ishlatiladigan materiallardan foydalanishga undash mumkin.

Plastik ifloslanishining oqibatlarini namoyish qilish uchun fotoko'rgazmalar, videoroliklar va real misollar bilan ta'minlangan tadbirlar o'tkazilishi mumkin. Bu odamlarda plastik chiqindilarning tabiatga qanday zarar yetkazayotganini ko'rish va tushunish imkoniyatini yaratadi.

Jamoatchilikni xabardor qilish jarayonida davlat organlari, nodavlat tashkilotlar, ommaviy axborot vositalari va mahalliy hamjamiyatlar o'rtasida yaqin hamkorlik muhimdir. Birgalikda ishlash orqali plastik ifloslanishi muammosini hal qilishga qaratilgan yagona strategiya ishlab chiqish va uni amalga oshirish mumkin.

Korxonalar va tadbirkorlarni plastik chiqindilarni kamaytirishga qaratilgan loyihalarga jalb qilish orqali ularning ijtimoiy mas’uliyatini oshirish mumkin. Masalan, korxonalar tomonidan qayta ishlatiladigan qadoqlardan foydalanish yoki plastikni qayta ishlash dasturlarini qo‘llab-quvvatlash kabi tadbirlar amalga oshirilishi mumkin.

Jamoatchilikni xabardor qilish jarayoni plastik ifloslanishi muammosini hal qilishning eng muhim bosqichlaridan biridir. Bu orqali odamlarda atrof-muhitni muhofaza qilish va plastik chiqindilarni kamaytirish bo‘yicha shaxsiy mas’uliyatni oshirish mumkin.

### **Xulosa (Discussion)**

Plastik ifloslanishi O‘zbekiston ekotizimiga jiddiy ta’sir ko‘rsatmoqda. Bu muammo nafaqat tabiiy muhitni, balki inson salomatligini ham xavf ostiga qo‘yadi. Suv havzalari, cho‘llar va tuproq unumdorligi kabi muhim resurslar plastik chiqindilar tufayli ifloslanmoqda, bu esa ekologik muvozanatning buzilishiga olib kelmoqda.

Plastik ifloslanishini kamaytirish va uning oldini olish uchun bir qator chora-tadbirlarni amalga oshirish zarur. Birinchi navbatda, plastik chiqindilarni qayta ishlash tizimini yanada rivojlantirish kerak. Bu orqali chiqindilarni qayta ishlatish va ularni atrof-muhitga zararsizlantirish mumkin. Ikkinchi tomondan, plastik chiqindilarni kamaytirish va ularni to‘g‘ri yo‘l bilan yo‘q qilishni ta’minlash uchun qat’iy qonunlar va qoidalar joriy etilishi lozim. Bundan tashqari, jamoatchilikni xabardor qilish va ularni atrof-muhitni muhofaza qilishga jalb qilish muhimdir. Plastik ifloslanishining oqibatlarini haqida ma’lumot tarqatish, ta’lim dasturlari tashkil etish va ijtimoiy kampaniyalar o‘tkazish orqali odamlarda atrof-muhitni muhofaza qilish bo‘yicha shaxsiy mas’uliyatni oshirish mumkin.

Hukumat, nodavlat tashkilotlar, korxonalar va jamoatchilikning birgalikdagi sa’y-harakatlari plastik ifloslanishi muammosini hal qilishning asosiy kalitidir. Faqatgina barcha tomonlarning faol ishtiroki va uzoq muddatli strategiyalar orqali atrof-muhitni muhofaza qilish va ekologik muvozanatni tiklash mumkin.

### **Adabiyotlar**

1. United Nations Environment Programme (UNEP) – Plastic Pollution.
2. O‘zbekiston Respublikasi Ekologiya qo‘mitasi ma’lumotlari.
3. World Wildlife Fund (WWF) – Impacts of Plastic Pollution on Ecosystems.